

Slovo úvodem na zahájení Dějin staveb 2013

Vážené dámy, vážení pánové,

dostalo se mi té cti navázat při vedení této konference na zesnulého profesora Tomáše Durdíka. Uvědomuji si přitom, do jaké míry se právě on zasloužil o úroveň i charakter této konference a vlastně i o celý obor průzkumů historických staveb. Svými pracemi a svým zaujetím pro poznávání středověkých staveb mnohé z nás inspiroval a přivedl k tomuto oboru. Je na nás, abychom pokračovali v jeho odkazu, a to i na této konferenci. Dovolil bych si proto na úvod vyslovit takovou „chválu poznání“. Činím tak s hlubokým přesvědčením, že touha poznávat a objevovat je jednou z velmi pozitivních lidských motivací, která by měla být rozvíjena a předávána.

Nejde zde o poznání pro poznání, o vědu pro vědu. Pevně věřím, že skutečné porozumění má zásadní praktické dopady. V souvislosti s poznáváním historických staveb musí být zdůrazněna jeho návaznost na praktickou ochranu památek. Platí, že pouze rozpoznané hodnoty, které dokážeme pochopit a přesně popsat, můžeme chránit. Úkol památkové péče je náročný a v podstatě tíživý, neobejde se bez limitování vlastníků památkově cenných objektů a zasahování do jejich vlastnických práv. A je to přitom jenom kvalitní znalost a pochopení památkových hodnot, které k tomu dává oprávnění a sílu. Památková péče bez hlubokého zájmu a porozumění tomu, co chrání, je pesimistická a do značné míry také bezmocná.

Můžeme zde dlouze uvažovat o limitech dnešní památkové péče a o tom, jak ve vleku každodenních úkolů na podporu podrobnějšího poznávání památek nezbývá prostor. Kdo z nás pracuje pro systém státní památkové péče, většinou nepotvrdí, že by podmínky pro badatelskou činnost byly příhodné. To limituje i výsledky, které se většinou omezují na jednotlivosti, na které stačí čas. Svým způsobem toto podporuje i hodnotící systém vědy, který zásadní syntetickou práci oceňuje stejně jako dílčí příspěvek uveřejněný ve vhodném periodiku.

Rád bych však v tuto chvíli opustil obecnou rovinu a na poznávání historických staveb pohlédl z osobnějšího hlediska, více vnímal, do jaké míry tato činnost obohacuje nás samotné. Na první pohled je to především náročná práce, řídící se pevnými pravidly. Máme-li splnit parametry vědy, znamená to velkou míru systematickosti a ukázněnosti. Práce tohoto druhu učí přesně myslet a přesně formulovat, což je praktická schopnost, využitelná i jinde. Zkoumání nás zároveň učí pokoře. Většinou se zabýváme jednotlivostmi, a tedy cítíme, že naše poznání je kapkou v moři. Tajně věříme, že díky poznání jednotlivostí pomalu docházíme k širšímu rozhledu, na druhou stranu si ale uvědomujeme nedostatečnost našich znalostí. Jednak z množství památek známe stále jen velmi malý výsek, jednak i celý náš obor je jen úzkým výsekem. Abychom dokázali jednotlivé poznatky zařadit do širšího kontextu, mnohdy jako bychom potřebovali vyjít i z tohoto úzkého oboru. Pro

správnou interpretaci historických staveb by např. často bylo potřebné širší historické povědomí, patrně se však shodneme, jak obtížné je nabýt kvalitní znalosti tohoto druhu. Toto vědomí vlastních omezení je pravdivý lidský postoj, který spojuje začátečníky i pokročilé. I když taková skepse vůči možnostem našeho poznání je na místě, pohled je třeba také obrátit a vyhlédnout na široký prostor, který se před námi otvírá. Nikdo nemůže bránit, abychom si postupnou a systematickou prací z tohoto velkolepého prostoru lidského poznání přisvojovali alespoň něco málo.

Nechme se tedy trochu strhnout k tomu dobrodružství poznání, takové dobývání nových prostorů a objevování nových souvislostí je potěšením, které nekončí. Slovo potěšení používám záměrně, neboť je to svým způsobem důležitý aspekt naší práce. Přestože průzkumy jsou náročnou prací, svázanou pravidly, je to právě určitá hravost, obsažená v tomto slově, která nám otvírá oči, abychom viděli nově, abychom nejen shromažďovali informace, ale skutečně chápali. Konferenci v Nečtinách vnímám pozitivně právě proto, že – podle mého názoru – něco z tohoto přístupu, něco z této hravosti připouští. Právě to je totiž základ tvořivé atmosféry, kterou dobrá vědecká práce potřebuje, má-li přinést výsledky. Pokud snad bývá oné tvořivé atmosféry na konferenci v Nečtinách o něco více než na jiných odborných setkáních, je to jistě zásluhou řady osobností, které se konference Dějiny staveb zúčastňovaly a zúčastňují. Mimo jiné i díky profesoru Tomáši Durdíkoví, kterého považuji za člověka, který takovou atmosféru dokázal vytvářet a povzbuzovat. Tvořivou atmosféru někdy kazí lidská pýcha a s ní spojená malá otevřenost, jindy už zmíněná skepse. Asi odpovídá lidské přirozenosti, že se někdy spokojí s dosaženými výsledky, zatímco jindy je tíživě pociťuje za slabé a nedostatečné. Ale pravda je kdesi uprostřed, jakkoliv máme reálné limity našeho poznání vnímat, nejsou důvodem ke studu, ale spíše motivací k další práci.

Nenechme se proto odradit překážkami, které nám brání v zájmu o zkoumání památek. Budeme-li této činnosti věnovat podle svých možností alespoň něco málo, obohatí nás to a přinese nám to potěšení. Nerozvíjíme přitom jen sami sebe, tato práce je zároveň i službou. Je to především služba oboru, který práci mnoha zaujatých lidí potřebuje, má-li alespoň udržet úroveň nastavenou předchozí generací. Je to také služba konkrétním památkám, význam průzkumů pro praktickou ochranu památkových objektů je nezpochybnitelný. Smysl naší práce je ovšem ještě širší. Tím, že se náš obor zabývá lidskými díly, nachází se kdesi na pomezí mezi oblastí vědy a kultury. Věřím proto, že tato naše práce je i skromným příspěvkem k budování kultury v našich zemích, kultury v širokém slova smyslu, oné kultivovanosti a úrovně, jejichž nedostatek často tak bolestivě pociťujeme.

Karel Kibic ml.